

THE DEVELOPMENT OF THE FIELD OF PSYCHOLOGICAL COUNSELING AND GUIDANCE IN TURKEY: RECENT ADVANCES AND FUTURE PROSPECTS

Binnur YEŞİLYAPRAK*

ABSTRACT: The history of the psychological counseling and guidance movement in Turkey, began more than 50 years ago. This movement began under the leadership of American experts who first came to Turkey under the auspices of the Marshall Plan. The concept of psychological counseling and guidance became integrated in the Turkish educational system in the 1970's when counselors were first put into practice in high schools. Because psychological counseling and guidance services in the schools was often performed by individuals without specific training and experience in the field, misunderstandings about the concepts applications, roles, functions, responsibilities and ethical guidelines often occurred. This misunderstanding has frequently frustrated and limited the development and full acceptance of school counseling.

Efforts to create specific university training programs in counselor education first began in 1966–67 when the first graduate program was introduced. Undergraduate preparation programs were introduced in 1981–82. Until the 1990's the field of psychological counseling and guidance was regarded as being primarily crisis oriented and/or seen as “a planning tool for human labor” and used only for “orientation”.

* Prof. Dr., Ankara University, Faculty of Educational Sciences,
binnur.yesilyaprak@education.ankara.edu.tr

In 1989 the Psychological Counseling and Guidance Association was founded in Turkey (Türk PDR-DER).

The demographic and socio-economic changes resulting from increasing globalization will place increasing demands for highly competent counseling and guidance services. As the scope and importance of this field increases Türk PDR-DER will continue to play a significant role in promoting the highest quality in counselor preparation, in-service and continuing education training and professional services within the area of Psychological Counseling and Guidance.

Turkey has developed undergraduate, masters and doctoral degrees in counseling and the emphases in these programs has been the preparation of professionals to work in public and private education. In recent years there have been discussion and some movement toward standardization of preparation curricula, accreditation and counseling related legislation but progress has been slow and incomplete. Perhaps the greatest task is to insure that such movements toward professionalism effectively reflect Turkey's realities, needs and goals.

This article presents some basic information about the psychological and guidance systems along with a discussion of how and understanding of these systems can be used to further promote and enhance the profession of counseling in Turkey in the coming years. The article concludes with suggestions for the future developments of counseling and guidance services in Turkey.

Key Words: Psychological Counseling and Guidance, Development of Guidance and Counseling

TÜRKİYE’DE PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK ALANININ GELECEĞİ: YENİ AÇILIMLAR VE ÖNGÖRÜLER

Binnur YEŞİLYAPRAK*

ÖZ: Ülkemizde 50 yılı aşkın bir geçmişi bulunan Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetleri, başlangıcından itibaren daha çok okul ortamında, kriz odaklı ve “yönelme” ekseninde anlaşılan bir yardım alanı olmuştur. Ancak 21. yüzyılda toplum, psikolojik danışmanlara giderek daha çok gereksinim duymaktadır. Çünkü küreselleşme, ekonomideki yapısal değişimler, değişen aile yapısı, çok kültürlülük, bilim ve teknolojinin yaşam biçimlerine önemli etkileri; birey ve grupların sosyal ve psikolojik yaşamlarını da etkilemekte ve değişime uyum çabaları, PDR hizmetlerine duyulan gereksinimi arttırmaktadır. Bu gereksinime koşut olarak Türkiye’de PDR alanı “profesyonel bir meslek alanı olarak gelişmekte midir?” Bu makalede, toplumda PDR hizmetlerinin geleceğini etkileyebilecek değişimlere koşut olarak, bu alanda beklenen sonuç ve doğurgular tartışılmış, yeni yüzyılda psikolojik danışmanların rol ve işlevlerindeki değişimlere yanıt verebilecek eğitim ve istihdam koşulları incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR), PDR Hizmetlerinin Gelişimi.

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma AD., binnur.yesilyaprak@education.ankara.edu.tr

GİRİŞ

Ülkemizde Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) hizmetlerinin 50 yılı aşkın bir geçmişi bulunmaktadır. 1950’li yıllarda rehberlik kavramı olarak Türk Eğitim Sistemine giren PDR hizmetleri (Kepçeoğlu, 1994), günümüzde yoğunlukla okul ortamında gerçekleştirilmekle birlikte, özellikle son yıllarda toplumdaki değişimler ve gereksinimlere bağlı olarak, mesleğin serbest olarak icrası ile adalet, sağlık ve endüstri kurumlarında sunulması da giderek artmaktadır.

Yirmi birinci yüzyılda toplum, psikolojik danışmanlara daha çok gereksinim duyacaktır. Çünkü küreselleşme, ekonomideki yapısal değişimler, değişen aile yapısı, çok kültürlülük, bilim ve teknolojinin yaşam biçimlerine önemli etkileri; birey ve grupların sosyal ve psikolojik yaşamlarını da etkileyecek ve değişime uyum çabaları PDR hizmetlerine duyulan gereksinimi arttıracaktır.

Bu gereksinime koşut olarak ülkemizde PDR alanı “profesyonel bir meslek alanı” olarak gelişmekte midir? Başlangıcından itibaren nasıl bir gelişme çizgisi izlemektedir? Günümüzde, alandaki uygulamalar, psikolojik danışma ve rehberlik eğitimi, mezunların istihdamı, uygulamadaki sorunlar açısından nasıl bir değerlendirme yapılabilir? Bugünkü eğilim ve değişimler çerçevesinde geleceğe yönelik öngörüler nelerdir?

Bu makalede yukarıdaki sorular bağlamında, ülkemizde psikolojik danışma ve rehberlik alanı ve psikolojik danışmanlık mesleğinin değerlendirilmesi yapılarak 21.yüzyılda olası yeni açılımlar üzerinde durulmuştur.

PDR HİZMETLERİNİN BAŞLANGIÇ ÇALIŞMALARI

Özgüven (1990)’ e göre, ülkemizde yapılan yeniliklerin pek çoğu gibi, rehberlik konusu da “Tuba Ağacı*” gibi yukarıdan aşağıya bir hareket olarak başlamıştır.

Bilindiği gibi ülkemizde bu hizmetlerin neredeyse yarım asrı aşan bir geçmişi vardır. 1950’li yıllarda Türk-Amerikan işbirliği anlaşması kapsamında (Marshall Planı) ülkemize davet edilmiş olan Amerikalı uzmanların öncülüğünde bu alandaki ilk çalışmalar başlatılmıştır. Bu uzmanlar eğitim sistemimizi inceleyerek aksaklıklar üzerine raporlar hazırlayıp yeni uygulamalar için konferanslar, seminerler düzenlemişler ve rehberlik alanında ilk pilot uygulamaları başlatmışlardır (Tan, 1992).

Bu arada ABD’ye gönderilmiş olan Türk Eğitimcileri de oradaki bilgi ve yaşantılarını, yurda döndüklerinde uygulama alanına sokarak rehberlik

* Efsaneye göre Tuba ağacının kökleri gökte, dalları da yeryüzündedir.

hizmetlerinin gelişmesine yardımcı olmuşlardır. Türk eğitimciler arasında Prof. Dr. Feriha BAYMUR ve Prof. Dr. Hasan TAN ilk öncü çalışmaları yapanlardır. Başlangıç aşamaları içinde 1953–1954 yılında ilk defa Gazi Eğitim Enstitüsü, Pedagoji ve Özel Eğitim bölümleri ders programlarına Rehberlik dersinin konulması ve 1955’de Ankara Demirlibaççe İlkokulunda ilk Rehberlik Merkezinin açılması sayılabilir (Kepçeoğlu, 1994).

Daha sonra 1960’dan sonra kalkınma planlarında ve Milli Eğitim Şura çalışmalarında özellikle “Yönelme” hizmetleri esas eksen olmak üzere rehberlik anlayışı ve hizmetlerine yer verildiği görülmektedir. Bu anlayışla 8. Milli Eğitim Şurasında ortaöğretimin yeniden düzenlenmesi çerçevesinde 9. sınıfın “Yönelme” sınıfı olması, gençlerin ilgi ve yeteneklerine uygun olan programlara yönlendirilip yerleştirilmesi, yatay ve dikey geçişlerin yapılması gibi kurallar ile rehberlik anlayışına uygun bir düzenlemeye gidildiğini görüyoruz. Bu kararlar doğrultusunda Milli Eğitim Bakanlığı 1970–71 öğretim yılında 24 okulda rehberlik uygulamalarını resmen başlatmış ve her yıl bu sayıyı arttırmıştır (Tan, 1992; Kepçeoğlu, 1994).

Nihayet 9. Milli Eğitim Şurasında alınan kararlar gereğince 1974–75 öğretim yılında bütün orta dereceli okullarda “yaygın” olarak rehberlik çalışmaları başlatılmıştır. Bu düzenlemede rehberlik uygulamaları sınıf öğretmenlerinin sorumluluğuna verilmiş ve uyulacak esaslar Tebliğler Dergisi ile belirlenmiştir (M.E.B. Tebliğler Dergisi 1805, Tarih 16.09.1975). Bu kararla ortaöğretim kurumlarında çalışan tüm öğretmenler, rehberlik hizmetlerine katılmak, görev yapmak ve karşılığında da bir ücret almak üzere “yasal” olarak görevlendirilmiştir. Bu yasal düzenleme halen geçerlidir (Doğan, 1990).

PDR alanında personel yetiştirmek için gerekli kurumlar açılmadan, 1971 yılında başlatılan okullardaki rehberlik uygulamaları, bu alanı yeterince bilmeyen personelle yürütüldüğü için, PDR alanına ilişkin kavramlar, uygulamalar, rol ve kimlik, görev ve sorumluluklar, etik kurallar bakımından yanlış algılamalar yaşanmış ve alanın gelişimini engelleyici sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu nedenlerle PDR hizmetlerinin işlevlerinin anlaşılması gecikmiştir (Kepçeoğlu, 1994).

Öğrencilere sunulan psikolojik hizmetler ile ilgili olarak ülke eğitiminde başlayan hareketler, üniversitelerde de yansımaları bulmuş; özellikle Orta Doğu Teknik Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi’nde 1960’lı yıllarda mediko-sosyal merkezlerinde öğrencilere bu alanda hizmetler sunulmaya başlanmıştır (Tan, 1992).

2547 sayılı Yükseköğretim yasasında (1982) üniversitelerde öğrenciye yönelik Rehberlik ve Psikolojik Danışma Merkezlerinin kurulması hükmüne yer verilmesi ve yine bu yasayla üniversitelerde PDR lisans programlarının açılması personel yetiştirme açısından önemli gelişmelerdir.

PDR Personeli Yetiştirme

Ülkemizde ilk olarak, PDR alanına personel yetiştirme çabası, bir akademik program olarak, lisansüstü düzeyde 1966–67 yılında Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bölümünde başlatılmıştır. Lisansüstü PDR programları daha sonra Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesinde, ODTÜ ve Boğaziçi Üniversitesinde açılmış ve 1990'lara dek, yüksek lisans düzeyinde yaklaşık 275 ve doktora düzeyinde 60 kadar uzman mezun edilmiştir (Özgüven; 1990).

Milli Eğitim Bakanlığı, lisansüstü öğrenim görmüş personelin seviyesine uygun kadrolar açmadığı için bu personelden okullardaki rehberlik servislerinde yararlanmak mümkün olmamıştır. Bu alanda yetişen personelin Milli Eğitim Bakanlığındaki üst düzey kadrolarda, Sağlık Bakanlığına bağlı kurumlarda, üniversitelerde veya Silahlı Kuvvetlerde görev aldıkları söylenebilir (Özoğlu, 1986; Özgüven, 1990).

PDR alanında lisans programlarının açılması 1965 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesinde “Okul Psikoloğu ve Rehberlik” programı ile başlamış, 1981 yılında Hacettepe Üniversitesinde ve 1982’de beş üniversitede daha “Psikolojik Danışma ve Rehberlik” lisans programları açılmış ve sayıları 1989’a dek 11’e ulaşmıştır (Doğan, 2008). Bu programların açılmasında X. Milli Eğitim Şurasında Rehberlik personelinin yetiştirme konusunun ele alınmasının rolü önemlidir (MEB X. Şura Raporu; 1981; Doğan, 1991).

X. Milli Eğitim Şurasından sonra 1982 yılında toplanan XI. Şura kararları da “Eğitimde Rehberlik” alanını bir uzmanlık alanı olarak ele alması ve bu alanda çalışacaklara verilecek olan unvanın “Okul Danışmanı” olarak belirlenmesi açısından önemli görülmektedir. Ayrıca, XI. Milli Eğitim Şurasında okul danışmanı kavramına ilişkin yapılan tanım, beklenen roller ve uzman eğitimi için önerilen model, çağdaş rehberlik anlayışı ile tutarlı görülmektedir (MEB XI. Şura Raporu; 1982). Ancak, şura kararlarının eğitim uygulamalarına yansıtılması konusunda yeterli başarı sağlanamamıştır. 2007 yılında toplanan 17. Milli Eğitim Şurası da dahil olmak üzere günümüze dek toplanan tüm eğitim şuralarında ana konu değişse de ortaöğretime/yükseköğretime geçiş ve yöneltme bağlamında Rehberlik Hizmetleri önemli bir konu olarak gündemdeki yerini korumuştur (MEB 2006;2007).

Bugüne dek olan gelişmelere bakıldığında ülkemizde PDR alanının “profesyonel bir hizmet alanı” olarak kabul edilmesi konusunda önemli sorunlar olduğu, eğitimdeki uygulamalarda beklenen düzeye ulaşamadığı, PDR alanının bilimsel anlayış ve çağdaş yaklaşımlarla kabul edilmesi önündeki engellerin aşılamadığı görülmektedir.

PDR Hizmetlerine İlişkin Anlayış

Bu kısa başlangıç tarihçesine dayalı olarak neler söylenebilir:

Okullarda rehberlik uygulamalarına daha başlangıcında (1970’lerde) gerekli ön hazırlık yapılmadan/alt yapısı oluşturulmadan başlanmıştır. Öğretmen ve yöneticiler bu konuda eğitilmeden, bu alanda yeterli/gerekli donanıma sahip olmadan bu işle “yasal” olarak görevlendirilmişlerdir. Okullarda uzman yoktur. Eğitim sistemi bu anlayışa uygun değildir vb. sorunlar uzmanlarca sıklıkla dile getirilmektedir (Özoğlu, 1986; Özgüven, 1986; 1990; Kuzgun, 1990; Kepçeoğlu, 1994).

Bu yanlış başlangıcın sonuçlarının ve etkilerinin günümüzde hala sürdüğünü söylemek mümkündür. Çünkü bilindiği gibi yanlış kurulan bir şeyi düzeltmek onu yeniden kurmaktan daha güçtür, daha zaman alıcıdır. Günümüzde halen, yönetici ve öğretmenlerin çoğu hizmet-öncesi ve sonrası hazırlık sürecinde bu konuda bir eğitim almamışlardır. Öğretmen yetiştiren fakültelerin programlarında ve öğretmenlik sertifika programlarında rehberlik alanında bir ders 1997’lere dek sadece “seçmeli” olarak bulunmakta, birçok programda bu ders açılmadığı için öğretmen adaylarının seçme şansı olmamaktaydı.

Kepçeoğlu (1974) tarafından yapılan bir araştırmada, orta dereceli okullarda görevli müdür, öğretmen ve uzmanların rehberlik anlayışları arasında farklılıklar olduğu ve rehberlik anlayışlarının uygulamalarda başarı sağlamak için yeterli olmadığı görülmüştür. Gültekin (1984) tarafından yapılan bir diğer araştırmada, orta dereceli okullarda “sınıf öğretmenliği” görevini yürüten öğretmenlerin bu hizmetleri yürütebilmek için rehberlik görev algılarının yetersiz olduğu ortaya konulmuştur. Yine Pişkin (1989) ve Özdemir (1991) tarafından yapılan araştırmalarda öğretmenlerin ve rehberlikle ilgili personelin rehberlik anlayışlarında önemli farklılıklar bulunduğu, birçoğunun rehberliğe uygun olmayan bir anlayışa sahip olduğu anlaşılmaktadır. Kuşkusuz aynı durum okul yöneticileri açısından da halen devam eden bir sorundur (Nazlı, 2007). Özet olarak, ülkemizde yapılan çeşitli araştırmalar, okullarda görevli elemanların ortak bir rehberlik anlayışına sahip olmamasının, yapılan rehberlik çalışmalarının başarısını büyük ölçüde engelleyen bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu durumun yarattığı sonuçları okullarda görevli uzmanlar yaygın sorunlar olarak yoğun bir şekilde yaşamaktadır. Nedir bunlar? Okullarda psikolojik danışmanın görev yapabileceği uygun bir yer, oda, programlarda zaman, gerekli malzeme, araç, gereç sağlanmamaktadır. Yönetici ve öğretmenler, yürütülen hizmetlere yardımcı olmamaktadır, işbirliği yapmamaktadır. Bu hizmetlerden “sihirli değnek” gibi ya bütün sorunları bir anda çözmesini beklemekte, ya da hiçbir şey beklememekteler (Tan, 1990; Pişkin, 2006; Nazlı, 2007).

Bu alanda bugün yaşanan sorunlarımızın önemli bir kısmı da eğitim sisteminde bu hizmetler örgütlenirken ve yapılandırılırken izlenen politikalarından kaynaklanmaktadır (Doğan, 1996).

PDR Hizmetlerinin Bakanlık Düzeyinde Örgütlenmesine İlişkin Temel Politikalar

Başlangıcından beri süregelen ve bugün hala değiştirilememiş olan yanlış yaklaşımlardan biri; Rehberlik ve Psikolojik Danışma genellikle özel eğitime muhtaç çocukları tanıma, teşhis etme, onların eğitimlerine yardım hizmeti olarak algılanmış ve uygulamalar bu yaklaşıma göre sürdürülmüştür (Doğan, 1996). Bilindiği gibi bu alandaki hizmetler, M.E.B. bünyesinde "Özel Eğitim-Rehberlik Dairesi Başkanlığı"na yürütülmektedir. 1992'de bu daire "Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü" olarak yapılandırılmıştır.

PDR hizmetlerinin özel eğitim hizmetleri ile birlikte düşünülmesi ve örgütlenmesi, hem bu hizmetler için yeterli maddi ve insan kaynağı ayrılmasına engel olmakta, hem de psikolojik danışma ve rehberliğin yalnızca "özel eğitime muhtaç" öğrencilere yönelik bir yardım olarak anlaşılmasına ve sınırlandırılmasına yol açmaktadır. Bu durum başlangıcından beri Rehberlik ve Psikolojik Danışma hizmetlerinin varoluşunu ve gelişimini engelleyici çok önemli bir husus olarak uzmanlarca vurgulanmıştır (Özoğlu, 1986; Kuzgun, 1993; Doğan, 1996; Yeşilyaprak, 2006).

Yanlış yaklaşımın ortaya çıktığı ikinci boyut ise PDR hizmetlerinin lise mezunlarının üniversite kapılarında yığılması sorununa çare olabilecek bir cankurtaran simidi olarak görülmesidir (Doğan, 1991). Bu nedendir ki Milli Eğitim Temel Kanununda "Yöneltme" ilkesine bağlı olarak Rehberliğe gereksinme duyulacağı vurgulanır (Mevzuat s.6, Madde 6).

Aynı şekilde Milli Eğitim Şuralarının birçoğunda (özellikle VIII. M.E. Şurası, XII. Milli Eğitim Şurası ve XVII.M.E. Şurası buna örnek) ve Kalkınma Planlarında bu hizmetler "Yöneltme Komisyonları" kapsamında ele alınıp formüle edilmeye çalışılmıştır. Yani rehberlik, bir insan gücü planlaması aracı olarak ele alınmıştır. Kuşkusuz Rehberlik Hizmetlerinin önemli bir amacı da gençleri kendilerine uygun eğitim ve meslek alanlarına yöneltmektir. Ancak PDR hizmetlerini sadece "Yöneltme" çerçevesinde ele almak, bunu da özellikle "toplumsal yararcılık/ekonomik kalkınma" vb. anlayışları ile vurgulamak bu alanın felsefesine de amacına da ters düşen bir yaklaşımdır.

1950'li yılların başında kavramsal düzeyde, 1970'lerin başında ise uygulamalar düzeyinde Türk eğitim sisteminde yer alan PDR hizmetleri 1989'lara gelindiğinde artık önemi ve gereği tüm ilgililerce kabul edilen ancak "Hangi amaca yönelik ve nasıl gerçekleştirileceği" konusunda anlaşmaya varılamayan ve çözüm bekleyen sorunları ile eğitim gündeminde yerini korumakta olan bir uygulama alanıdır.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneğinin Kurulması

Ülkemizde PDR alanının gelişimi, A.B.D.’den gelen uzmanlarla, o ülkedeki modelleri alarak ve Amerika kaynaklarına dayalı olmuştur. Ancak Amerika’da bu hizmetler okul dışında Frank Parsons’ın Boston’da bir meslek bürosu kurmasıyla, işe yerleştirme hizmetleri ile 1908’de başlamış ve daha sonra, 1913 yılında eğitim sisteminde yer almıştır.

Amerika’da bu hizmetlerin gelişmesinde mesleki örgütlenmenin önemli bir rolü vardır. Bu alandaki hizmetler 1910’larda örgütlenmeye başlamış ve 1913’de Ulusal Mesleki Rehberlik Derneği (National Vocational Guidance Association-NVGA) kurulmuştur.

1950’lerde Amerika’da PDR alanındaki dernekleri çatısı altında toplayan Amerikan Kişilik Hizmetleri ve Rehberlik Örgütü (American Personnel and Guidance Ass.-APGA) kurulmuş ve bu alanda çalışacakların eğitim ve çalışma standartları oluşturulmuştur (Gibson ve Mitchell, 1990).

Türkiye’de PDR alanında çalışanlar ise mesleki bir derneğe 1989 yılında kavuşmuştur. Psikolojik Danışma alanında çalışanların sayısındaki hızlı artışa koşut olarak meslek içinde ve toplumda, alanın kavramlarının doğru anlaşılması, meslek etiğinin oluşturulması, PDR hizmetlerinin kalitesinin korunması, meslektaşların mesleki bir birlik ve bütünlüğe ulaşmaları, alanda gelişmeleri, mezunların haklarının korunması gibi konularda yardımcı olacak bir derneğin kurulmasını zorunluluk haline getirmiştir(Özgüven 1990).

PDR Derneği, 1998 yılında Bakanlar Kurulunun 13.07.1998 tarih ve 98/11476 sayılı kararı ile isminin başına “**Türk**” sözcüğünü ekleyerek ulusal bir dernek kimliği kazanmıştır.

Türk PDR-DER’in ilk şubesi 2000 yılında İstanbul’da açılmıştır. 2006 yılında Eskişehir ve Adana, 2007 yılında İzmir ve Samsun, 2008 yılında Konya şubelerinin açılmasıyla günümüzde Ankara’daki genel merkeze bağlı **6 şubesi** ve **1750 üyesi** ile faaliyet gösteren mesleki bir dernek olarak PDR alanının savunuculuğunu yapmaktadır. Derneğin ayrıca PDR programı olan tüm üniversitelerde temsilcilikleri bulunmaktadır.

Türk PDR- DER kurulduğu 1989 yılından günümüze dek geçen sürede, tüzüğünde yer alan amaçlar doğrultusunda PDR alanının bir bilim dalı ve uygulama alanı olarak gelişmesi, alanda çalışanların eğitim ve çalışma standartlarının yükseltilmesi, Türkiye’de PDR’nin profesyonel bir meslek olarak kabul edilmesi konusunda çeşitli faaliyetler sürdürmüştür.

TÜRKİYE'DE PDR HİZMETLERİNİN BUGÜNKÜ DURUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanı, bazı dönemlerden geçerek, yavaş da olsa, gelişimini sürdürmektedir. Uzmanlar, Türkiye’de PDR hizmetlerini, dönemler içinde (Doğan, 2000; Korkut, 2007) veya farklı kriterler açısından (Pişkin, 2006) ele alıp incelemektedirler. Bu incelemeler sonucu ulaşılan ortak kanı, ülkemizde bu hizmet alanının henüz profesyonel bir meslek olarak gelişmediğidir. Bu yargıya ulaşılmasına yol açan sorunsallar birkaç boyutta tartışılabilir: 1)Personel, (2)Eğitim, (3)Yaklaşım

PDR Hizmetlerini Sunan Personel

Türkiye’de PDR hizmetleri başlangıcından günümüze dek, daha çok eğitim sürecinde verilen hizmetler olarak kabul edilmiş, lisans programları da ilk ve orta öğretim kurumlarında görev yapacak eleman yetiştirme hedefine göre düzenlenmiştir. Lisans programından mezun olanlar, MEB’e başvurduklarında (ilgili sınavlar sonucu) “rehber öğretmen” kadro ünvanı ile okullara veya Rehberlik ve Araştırma Merkezlerine atanmaktadır. Son istatistiklere göre MEB’de görevli rehber öğretmen sayısı 13.025’dir. Bunun 1000 kadarı, sayıları 81 ilde 197’yi bulan Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde istihdam edilmektedir (Yeşilyaprak, 2007). İlk ve ortaöğretim okullarında görevli rehber öğretmenlerin yaklaşık yarısı psikolojik danışma ve rehberlik alanında bir lisans programını bitirmişlerdir. Geri kalanlar ise başta psikoloji, eğitim bilimlerinin diğer uzmanlık alanları ile felsefe ve sosyoloji mezunlarıdır.

Önceki bölümlerde değinildiği gibi, ülkemizde PDR hizmetleri Türk Milli Eğitim sistemine 1950’lerde girmiş ve 1973–74 öğretim yılında orta dereceli okullarda uygulamaya geçilmiştir. Ancak gerekli altyapı hazırlıkları tamamlanmadan ve uzman yetiştirilmeden bu uygulamalara başlanmış olması, diğer bir deyişle “profesyonel bir hizmetin profesyonel olmayanlarca sunulması” yanlışı günümüze dek sürmüştür. Ülkemizde PDR lisans eğitimi alan elemanların bile yetişme sorunları olduğu tartışılırken, MEB’in bu uygulaması nitelik sorununu daha da büyüttüğü gibi, meslek elamanları arasında “kimlik karmaşası” yaratmakta, motivasyon kaybına yol açmakta, etik sorunlar oluşturmakta, kısacası mesleğin gelişimine çok önemli zararlar vermektedir (Pişkin, 2006).

“Yeterli eleman yetişmediği” gerekçesiyle başlatılan ‘alan dışı’ atamalar, son yıllarda PDR lisans programı mezunları sayısının artmasına karşın siyasi gerekçelerle sürdürülmüştür. MEB’in psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri için personel sağlama politikası ve yaklaşımı, başlangıcından günümüze dek, tam anlamıyla açıklığa kavuşmamıştır (Doğan, 1996; Yeşilyaprak, 2007).

Çalışan personelin aldığı eğitim ve nitelik sorunlarının yanı sıra, belki de öncelikle, okullarda görevli rehber öğretmen (psikolojik danışman) sayılarının yetersizliği önemli bir sorundur. MEB’in resmi rakamlarına göre (2005) ilköğretim okullarının % 73’ü ile ortaöğretim okullarının % 39’unda rehber öğretmen bulunmamaktadır. Rehber öğretmen bulunan okullarda ise bu personel, çok kalabalık bir öğrenci kitlesinden sorumlu olmaktadır. Yaklaşık 15 milyonu bulan öğrenci sayısı göz önüne alındığında 13 bin rehber öğretmen sayısının yetersizliği çarpıcı bir biçimde ortaya çıkmaktadır.

Amerikan Okul Psikolojik Danışmanları Derneği (ASCA) bu hizmetlerin verilmesinde her 250 öğrenciye 1 psikolojik danışman düşmesi gerektiğini kabul etmektedir (ASCA 2005). Oysa ülkemizde, 1 psikolojik danışmana düşen öğrenci sayısı 905 ile 2836 arasında değişmektedir (Akkök ve Watts, 2004).

Türk PDR-DER bu konuda, gerekli platformlarda soruna dikkat çekerek, YÖK’ün psikolojik danışman yetiştirme ve MEB’in istihdam etme konusunda uzun dönemli ve doğru politikalar geliştirmesinin gereğini hazırladığı raporlarla sıklıkla vurgulamaktadır (Bkz. Türk PDR Bülteni, sayı 7, 8,10).

Günümüzde PDR Eğitimi

Bir çalışma alanının “meslek” sayılabilmesi için, öncelikle, kendine özgü mesleki faaliyetleri olması ve bu faaliyetleri yürütecek kişilerin, gerekli bilgi ve becerileri kazanabilecekleri özgül bir eğitimden geçmeleri gerekir. Bu eğitim sonucu kazanılan “diploma” ile kişi çalışma hayatına atılır ve belli bir meslek unvanını da belirten bir pozisyona yerleşerek mesleki faaliyetlerini icra eder (Kuzgun 1990).

Psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışacak personelin yetişmesi, bu hizmetlerin geliştiği ABD’den ve Avrupa ülkelerinden farklı olarak (Korkut, 2007) Türkiye’de lisans düzeyindeki programlar ile sağlanmaktadır.

Yükseköğretim Kanunu’nun yürürlüğe girdiği 1982 yılına dek sadece birkaç üniversitede lisans ve lisansüstü düzeyde yürütülen PDR eğitiminin o yıldan sonra hızla yaygınlaştığı görülmektedir.

Halen 23 devlet üniversitesinde, 6’sında ikinci öğretimle birlikte ve 4 vakıf üniversitesinde (2’si KKTC’de) olmak üzere toplam 33 lisans programına ulaşılmıştır. Lisans programı olmayan eğitim fakülteleri de öğretim üyesi kadrolarını tamamlayarak PDR programı açma çabasındadırlar.

Türkiye’de lisans düzeyindeki PDR programları genel olarak okul psikolojik danışmanlığına odaklanmıştır. Yüksek lisans programı, 19 üniversitede 21 program olarak gerçekleştirilmektedir. Doktora programlarının sayısı ise 14’tür (Korkut, 2007).

Bazı alan akademisyenleri, psikolojik danışman eğitiminin ABD’deki gibi lisansüstü düzeyde olması gerektiğini savunurken (Kuzgun, 2000), büyük çoğunluk ise, psikolojik danışmanlara okullarda duyulan gereksinimi dikkate alarak, Türkiye’nin koşulları gereği daha uzun süre lisans eğitimi ile personel yetiştirmeye devam edilmesini savunmaktadır (Akkoyun, 1995; Doğan, 2000).

Daha çok “okul psikolojik danışmanı” yetiştirmeye yönelik olan lisans programları arasında ders sayısı, çeşidi, kapsam ve kredilendirme yönünden gözlenen farklılıklar 1995 yılından itibaren tartışılmaya başlanmış (Akkoyun, 1995) ve 2000 yılından itibaren mesleki derneğin (Türk PDR-DER) organizesi ile bir araya gelen anabilim dalı başkanları ortak bir program oluşturma çabalarını başlatmıştır. İlgili komisyonlar tarafından, PDR uzmanlık alanı yeterliklerine dayanan bir lisans programı taslağı hazırlanmış, alan akademisyenlerinin değerlendirmesine sunulmuş ve 2004 yılında anabilim dalı başkan/temsilcilerinden oluşan delegelerce kabul edilerek benimsenmiştir (Yeşilyaprak, 2007).

Alan akademisyenlerince gündeme getirilen akreditasyon gereksinimine dayalı olarak (Doğan 2000) önemli bir çaba sonucu oluşturulan ortak PDR programı üniversitelerde aşamalı olarak uygulamaya geçilme sürecinde iken YÖK tarafından eğitim fakültelerindeki reform çalışmaları başlatılmış, PDR programları da diğer öğretmenlik lisans programları hazırlanırken kullanılan yeterlik alanları/ders kategorileri şablonuna oturtulmuştur (Korkut, 2007; Doğan, 2008).

PDR Hizmetleri Yaklaşımı

Eğitim sürecinde PDR hizmetlerine, başlangıcından itibaren daha çok ‘düzeltici’ ve ‘çare bulucu’ bir işlev beklentisiyle yaklaşmış, ancak MEB’in bu hizmetleri yakın yıllara kadar bir modele oturtamadığı, alan uzmanlarınca sıklıkla dile getirilmiştir (Doğan, 1996; Kuzgun, 2000). Modelsizlik sorunu, rol karmaşası yaşanmasına; kriz odaklı yaklaşım ise PDR hizmetlerinin okulda, sadece sorun yaratan, problemlili/uyumsuz ve başarısız olan çocukların sorunlarına çare bulucu bir hizmet olarak algılanmasına yol açmıştır. Bu nedenle Türkiye’de uygulanan mevcut PDR yaklaşımının eleştirildiği ve 2000’li yıllara doğru “gelişimsel” yaklaşıma dayalı kapsamlı PDR program modellerinin önerildiği gözlenmiştir (Erkan, 1995; Doğan, 2000; Nazlı, 2003).

Geleneksel modele yöneltilen eleştiriler, eğitimdeki reform gereksinimi ile birleşince, nihayet 2004-2005 öğretim yılında ilköğretim programları, yapılandırmacılık ve kapsamlı gelişimsel rehberlik yaklaşımı ile yeniden düzenlenmiştir. 14.07.2005 tarihli 192 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı ile, ilköğretim okulları haftalık ders programı çizelgesinde “Rehberlik ve Sosyal Etkinlikler” için (1-8. sınıf) zorunlu ders saati ayrılmıştır. 2006 yılında ilköğretim ve orta öğretim kurumları “Sınıf Rehberlik Programı” uygulamaya sokuldu. Böylece hem öğretim programları içine kaynaştırılmış olarak “rehberlik kazanımları”na yer verilmiş, hem de gelişimsel yaklaşıma uygun programlar yürürlüğe sokulmuştur. Ancak, yeterli ön hazırlık yapılmadan geçilen bu modele yönelik; temelde daha önce değinilen örgüt yapısı, PDR anlayışı yoksunluğu ve uzman personel yetersizliği gibi nedenlere ek olarak 21. yüzyılda psikolojik danışmanlardan beklenen rollere bağlı olarak getirilen eleştiriler mevcuttur (Doğan, 2005; Pişkin, 2006). Ancak modelin etkililiğinin tartışılması izleme ve değerlendirme araştırmaları ile mümkündür.

GELECEĞE İLİŞKİN ÖNGÖRÜLER

Ülkemizde PDR hizmetlerinin, 1950’lerde eğitim sisteminde tartışmaya başlanması, 1973–74 öğretim yılında ortaöğretim kurumlarında, 1997 yılında ilköğretim kurumlarında uygulamaya geçilmesi üzerinden görece önemli bir süre geçmiş olmasına karşın, bugün PDR hizmetleri çağdaş ve bilimsel anlayış, meslek etiği, yaygınlık, yeterlilik gibi kriterler açısından istenilen düzeye ulaşamamıştır.

Küreselleşen dünyamız artık iki bin yılı geride bırakıp üçüncü binyılında dönerken, sosyo-kültürel ve ekonomik pek çok dönüşüm de yaşanmaktadır. Kuşkusuz geleceği yordamak, geçmişi ve bugünü doğru okumak ve iyi değerlendirmekle olasıdır.

Herr’e (1989; Akt: Doğan, 2005) göre, dört önemli sosyal ve bireysel değişim 21. yüzyılda etkili olacaktır. Bunlar: 1) ekonomik iklim ve değişen teknoloji, 2) değişen aile yapısı, 3) artan çoğulculuk ve kültürel farklılık ve 4) risk altındaki popülasyonlara yönelik olarak geliştirilen yaklaşımlar.

Dünyadaki bu değişim ve dönüşümler doğrultusunda gerek gelişmiş, gerekse gelişmekte olan ülkelerde psikolojik yardım hizmetlerine duyulan gereksinim de artmaktadır. Bu bağlamda, aşağıdaki bölümde, tarihsel süreç içinde, toplumumuzda PDR alanında bugün geline nokta, toplumsal değişimleri dikkate alarak gelecekte PDR hizmetlerinden beklentiler irdelenmiş, PDR hizmetlerinin toplumdaki işlevi değerlendirilerek, yeni açılımlara ilişkin öngörülerde bulunulmuştur.

Ülkemizde PDR Hizmetlerinin Geleceğini Etkileyebilecek Değişimler

21. yüzyılda, küreselleşen ve değişen dünyanın bir parçası olarak ülkemizde de birçok alanda yeniden yapılandırmayı gerekli kılabacak nitelikte bir demografik dönüşüm yaşanmaktadır. Toplumumuzda nüfusun demografik dönüşümü şöyle sıralanabilir (TİK, 2007; İnsani Gelişme Raporu, 2008):

- Doğurganlık oranı giderek azalmakta; bu oranın 2005'te 1.9 iken, 2025'te 1.7'ye düşmesi öngörülmekte. Yıllık nüfus artışının 2005'te %1.1 iken, 2025'te %0.6'ya gerilemesi beklenmekte,
- Ölüm hızı ve oranı azalmakta, ortalama yaşam süresi artmakta; insan ömrü 2005'te ortalama 72.4 iken, 2025'te ortalama yaşam beklentisinin 77'ye ulaşması öngörülmekte,
- Genç nüfus oranı azalmakta, buna karşın yaşlı nüfus oranı artmakta, Türkiye genç bir ülke olma özelliğini kaybetmektedir; 2005'te en fazla nüfus 10-29 yaş grubu iken, 2025'te 30-49 yaş grubuna kayması beklenmektedir.

Aile yapısı ve fonksiyonları da 21. yüzyılda değişime uğramaktadır. Öyle ki;

- Evlenme yaşı, kadın ve erkeklerde yükselmekte,
- Evlilik oranı düşmekte,
- Boşanma oranları artmakta,
- Çocuk sahibi olma oranı düşmekte,
- Çekirdek aile parçalanmakta,
- Ailenin işlevlerinin birçoğu başka kurumlara kaymaktadır.

Toplumdaki değişimler doğal olarak eğitim sisteminde de değişimlere yol açmaktadır:

- Okula başlama yaşı düşmekte, okul öncesi okullaşma oranı artmakta,
- Çocuk ve gençlerin eğitime devam etme oranı ve süresi artmakta,
- Eğitim özelleştirilmekte, eğitim kurumları arasında rekabet doğmakta,
- Avrupa Birliğine açılma sürecinde "Akreditasyon" çalışmaları zorunlu hale gelmekte (Doğan, 2000; Korkut, 2005),
- Eğitimde nicelik yanı sıra nitelik sorunu önem kazanmaktadır,
- Geleneksel yaklaşımlar yerine yapılandırmacı ve gelişimsel modellere bırakılmaktadır.

Dünyadaki ekonomik değişimler toplumumuzda da işgücü alanında değişimlere neden olmaktadır. Öyle ki, 21.yüzyılda;

- Küresel ekonomi meslek alanlarını etkilemekte, bazı iş / meslek alanları yok olurken yeni iş ve meslekler doğmakta,
- Tüketim ekonomisi yükselmekte, yeryüzü kaynakları tükenmekte,
- İş ve mesleklerin uluslar arası standartları oluşmakta,
- Teknolojik gelişmeler iş yaşamında radikal değişimler yaratmakta,
- İşsizlik oranı artmakta, nitelikli işsizler oluşmakta,
- İşçilerin ülkeler arası serbest dolaşımı artmakta,
- İş yaşamı sürekli değişimlere uyum sağlayabilecek elemanlar aramaktadır.

Toplumdaki bu değişimler PDR alanına duyulan gereksinimi artıracaktır. Bu hizmetlerin daha farklı alanlarda, daha çok kişiye yönelik olarak, özel durumlara özgü teknik ve yöntemlerin kullanılarak sunulması gerekecektir. Bu farklılaşma özellikle şu gruplar açısından PDR hizmetleri yelpazesinin genişlemesini sağlayacaktır:

- Yaşlı nüfusa yönelik PDR hizmetleri,
- Boşanma, tek eşle büyüyen çocuklar, üvey anne-baba vb. durumlara özgü PDR hizmetleri,
- Evlilik ve aile danışmanlığı,
- Yaşam boyu kariyer danışmanlığı,
- Eğitimde akademik başarının yükseltilmesi kadar bütünsel gelişime yönelik PDR hizmetleri (Gelişimsel Yaklaşım),
- Gençler arasındaki sorun alanlarına yönelik (örneğin okul devamsızlığı, okul zorbalığı, şiddet, alkol ve uyuşturucu madde kullanma, erken cinsel ilişki, obezite, marka tutkusu, tüketim çılgınlığı vb.) PDR hizmetleri,
- Özel Eğitim alanında PDR hizmetleri,
- İnsan kaynakları, verimlilik, iş doyumunu artırmaya yönelik hizmetler,
- Kişisel gelişime yönelik hizmetler(Yaşamın anlamı, girişimcilik, iletişim vb.),
- Okulöncesi PDR hizmetleri,
- Ruh sağlığı ve rehabilitasyon alanında PDR hizmetleri.

Bütün bu hizmet alanları çeşitlenirken, PDR hizmetlerinin toplumda daha çok talep edilen bir meslek olarak gelişeceği öngörüsünde bulunmak ‘kehanet’ olmayacaktır! Bu durum dünya genelinde olduğu kadar

toplumumuz için de geçerli bir öngörüdür. Nitekim mesleklerin yapısının ve gelişiminin değerlendirildiği “Occupational Outlook Handbook”ta PDR meslek alanı, ihtiyacın hızla arttığı meslekler arasında gösterilmektedir (Ergene, 2003).

PDR Alanında Beklenen Değişimler

Yirmi birinci yüzyılda PDR alanında, bu hizmetlerin sunulmasında, önceki yüzyıla göre değişimler beklenmesi doğaldır. Toplumumuzda bu değişimlerin aşağıdaki yönlerde olması beklenmektedir:

- Kriz odaklı PDR hizmetleri yaklaşımının terk edilerek gelişimsel yaklaşımın benimsenmesi,
- İyileştirici işlevin yanısıra “koruyucu, önleyici, geliştirici” işleve verilen önemin artması,
- Uzun süreli bireysel danışma süreci yerine kısa süreli, çözüm odaklı danışma yaklaşımlarının tercih edilmesi,
- Bireyle çalışmaktan çok grupla uygulamalara yönelme,
- Tercih rehberliğinden yaşam boyu kariyer danışmanlığı anlayışının önemsenmesi,
- Yönelme eksenine odaklanma yerine mesleki gelişim sürecine yayılma,
- Soyut, belirsiz hedefler yerine kanıta dayalı müdahale yöntemlerinin önem kazanması,
- Sadece eğitimde hizmet sunma yerine sağlık, adalet, askeriye, endüstri ve tüm alanlarda istihdam alanlarının artması,
- Sadece kamu kurumları yerine özel ve serbest meslek icrasında gelişmeler,
- Evrensel kuram ve modellerden yararlanılması yanı sıra toplumsal yapı ve sorunlara duyarlı Türkiye’ye özgü modellerin geliştirilmesi,
- Teknolojiyi kullanmada artış, self-servis hizmetlerinde gelişme,
- Çok kültürlü PDR yaklaşımlarının önem kazanması,
- Akredite edilmiş lisans ve lisansüstü PDR programlarına geçiş,
- Okul Psikolojik Danışmanlığı dışında PDR’nin diğer alt alanlarında uzmanlaşmaya yönelik lisansüstü programların açılması,
- Nicelik yerine nitelik sorunlarının tartışılmasının önem kazanması,
- Diğer meslek grupları ile işbirliğinde artış, özellikle psikolojik yardım meslekleri arasındaki çatışma ve karmaşıklıktan; sınırların çizilip ayrışma ile birlikte işbirliği kriterlerinin oluşması.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Ülkemizde psikolojik danışma ve rehberlik alanının gelişiminde başlangıç çalışmaları ve günümüze dek geçen süreç içinde yapılan doğrular ve yanlışlar ekseninde, Türkiye’de PDR alanının “dün-bugün-yarın”ına ilişkin bir görünüm ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu görünümün iyi değerlendirilmesi, kuşkusuz bu alanın 21.yüzyılda daha sağlıklı gelişebilmesi açısından gereklidir. Öyle görünüyor ki 21.yüzyılda toplum, psikolojik danışmanlara belki de her zamankinden daha çok gereksinim duyacaktır. Bu gereksinime bağlı olarak PDR Hizmetlerinin; toplumdaki her bireyin, kişisel-sosyal, eğitsel ve mesleki yönlerden gelişerek topluma aktif uyum yapabilen ve kendini gerçekleştiren kişiler olabilmesine katkı yapabilmeye, bilimsel ilkeler ve meslek etiğine bağlı, sorgulayıcı, gelişme ve yeniliklere açık bir uygulama alanı olarak gelişebilmesi için çaba harcanmalıdır. Kısacası PDR alanının Türkiye’de “Profesyonel bir meslek” olarak tanınıp kabul edilmesi ve gelişmesi için alan akademisyenlerine ve tüm meslek üyelerine sorumluluk düşmektedir.

Psikolojik danışma ve rehberlik alanının ve psikolojik danışmanlık mesleğinin politik ve sosyal olarak etkinliğinin artması için geleceğin psikolojik danışmanları, psikoloji ve psikolojik danışmaya ilişkin geleneksel yönelimlerini sürdürmenin yanı sıra; sosyolojik, antropolojik, politik (siyasal) ve tarihsel yönelimler konusunda daha iyi bir donanıma sahip olmak durumundadır. Meslek elemanlarının yetişme sürecinde yeterli donanımı kazanmaları ve sürekli eğitim ile kişisel ve mesleki gelişimlerini sürdürmeleri ve güçlü bir mesleki kimliğe sahip olmaları; PDR hizmetlerinin bireyi ve toplumu dönüştürmede daha etkin bir araç olabilmesini güçlendirecektir.

Türkiye’de başlangıcından günümüze dek bazı önemli gelişmeler gözlemlense de, sunulan hizmetlerin nicelik ve nitelik açısından yetersiz olduğu, meslek elemanlarının kimlik arayışının sürdüğü, ülkemize özgü PDR modellerinin geliştirilemediği, halen PDR’nin en güçlü olduğu alanın “okul psikolojik danışmanlığı” olmasına rağmen, gerek sayısal gerekse nitelik olarak talepleri karşılamaktan uzak olduğu görülmektedir. Ek olarak, okullarda ‘Rehber Öğretmen’ kadrolarında görevli olanların yaklaşık üçte birinin alandışı olduğu, PDR hizmetleri için gerekli fiziki koşulların sağlanamadığı, standardize edilmiş ölçme araçlarının yetersiz olduğu, lisans programından mezun olan öğrencilerin büyük çoğunluğunun kamuda çalıştığı, özel psikolojik danışma merkezlerinin yaygınlaşmadığı görülmektedir. Lisans programlarını akredite eden, standartlarını belirleyen örgütsel bir yapı kurulamadığı gibi, unvan sorunu da hala çözülememiştir. (Pişkin 2006).

Bu alandaki sorunlar meslek alanının gelişimini engelleyen sorunlardır ama daha genel bir ifade ile bireyin sorunlarıdır, Türk Eğitim Sisteminin sorunlarıdır, toplumun sorunlarıdır. Çünkü bugün toplum olarak yaşanan pek çok sorun, “İnsana değer veren ve insanca yaşama koşullarını sağlayabilen sosyal, siyasal ve ekonomik düzeye” ulaşamamış olmaktan kaynaklanmaktadır. PDR alanı açısından bu sorunlara temel çözüm yaklaşımı, “gerek ailede ve gerekse eğitim sürecinde demokratik ve bireyi merkez alan bir anlayışı gerçekleştirebilmektir.” PDR alanı, bireye değer veren, kabul eden ve onun gelişimine uygun koşulların oluşturulmasını sağlayarak her bireyin kendini gerçekleştirmesine yardım eden psikolojik destek hizmetlerini kapsamaktadır. Daha sağlıklı bir toplum olabilmek için bu alanın gelişimine katkı vermek, PDR hizmetlerinin eğitimde ve eğitim dışında her bireye yeterli şekilde sunmak gereklidir.

Yirmibirinci yüzyılda, psikolojik danışmanlar bireye psikolojik hizmet sunarken aşağıdaki yönlerden onun gelişimi desteklemelidir (Yeşilyaprak, 2008):

- Sürekli değişen çevrede, sürekli değişmekte olan bireye odaklanma,
- Bireyin “değişmekte ve gelişmekte olan kendine” keşfetmesini cesaretlendirme,
- Problem çözme ve eleştirel düşünmeyi öğretme,
- Kendine güvenme, iyimser, girişimci ve yaratıcı bireylerin yetişmesini desteklemek,
- Değişime uyum sağlama kapasitesini geliştirme, esnekliği arttırma,
- Bireylerin “kendilerini yönetme becerileri” ve “aktarılabılır beceriler/meta yeterlikler” kazanmalarını destekleme,
- Etik değerleri benimseyen bir “DÜNYA VATANDAŞI”nı yetiştirme.

Sonuç olarak; ülkemizde psikolojik danışma alanı ve psikolojik danışmanlık mesleği dünyadaki ve toplumumuzdaki değişimler ile psikolojik danışma alanında ortaya çıkan yeni eğilimlerden soyutlanamaz. Yeni yüzyıl; yaratıcılığımızın, pratiğimizin, sağduyulu düşüncemizin ve danışanlarda olumlu fark yaratma yeterliğimizi test edecektir. Bu süreçte psikolojik danışmanların sesi, insanoğlunun sorunlarını önlemeyi ve çözmeyi amaçlayan diğer ruh sağlığı meslek elemanları arasında daha gür çıkmalıdır. Türkiye yaşadığı olumsuz deneyimleri de öğrenme yaşantılarına dönüştürerek bu sınavdan başarıyla çıkabilecek birikime sahiptir.

KAYNAKÇA

- Akkoyun, F. (1995). PDR’de Unvan ve Program Sorunu: Bir İnceleme ve Öneriler. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(6), 1–21.
- Akkök, F.ve Watts, T.G. (2004). *Mesleki Bilgi, Rehberlik Hizmetleri Türkiye Ülke Raporu*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- ASCA (2005). “Total Student-to-Counselor Ratio by State 2002-2003 School Year” (İnternette 30.09.2005 tarihinde alınmıştır. URL: www.schoolcounselor.org).
- Doğan, S. (1990). Türkiye’ de Rehberlik Kavramı ve Uygulamalarının Gelişiminde Milli Eğitim Şuralarının Rolü. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(1), 45–55
- Doğan, S. (1991). Başlangıcından Bugüne Türk Resmi Dokümanlarında Rehberlik Kavramı ve Anlayışı: Bir İnceleme. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1, 11, 29–44.
- Doğan, S. (1996). *MEB’nın PDR Hizmetleriyle İlgili Temel Politikaları ve Yaklaşımları: Son 25 Yıla İlişkin Bir Değerlendirme*, III. Ulusal PDR Kongresinde Sunulan Bildiri Metni, Adana.
- Doğan, S. (2000). Okul Rehberliği ve Danışmanlığı Alanında Çağdaş Bir Yaklaşım: Kapsamlı Rehberlik Modeli, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 13, 56–61.
- Doğan, S. (2000). Psikolojik Danışman Eğitiminde Akreditasyonun Gereği ve Bir Model Önerisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(14), 31–38.
- Doğan, S. (2005). *21. Yüzyılda Psikolojik Danışma Alanının Değişen Dünya Görüşü*, VIII. Ulusal PDR Kongresinde sunulan bildiri metni, İstanbul.
- Doğan, S. (2008). “The route of counselor education in Turkey”. *Paper presented at the International Congress of Counseling, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi*.
- Ergene, T. (2003). Psikolojik Danışma Meslek Yasasına Gerek Var mı? *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bülteni*, 7, 27–30.
- Erkan, S. (1995). Kapsamlı Rehberlik Programları, *Milli Eğitim Dergisi*, 128, 38–43.
- Gibson, R.L. ve Mitcell, M.H. (1990). *Introduction to Counseling and Guidance (third ed.)*. New York: MacMillan Publ.Comp.
- Kepeçoğlu, M. (1974). “Orta Dereceli Okullarda Rehberlik Anlayışı.” Yayınlanmamış Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kepeçoğlu, M. (1994). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Özerler Matbaası

- Korkut, F.(2005). *Avrupa Birliği ve PDR.*. VIII.Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresinde sunulan bildiri metni, İstanbul.
- Korkut, O. F. (2007). Psikolojik Danışma Alanında Meslekleşme ve Psikolojik Danışman Eğitimi, Özyürek, R., Korkut, F., Korkut, D. O. (Ed.) *Gelişen Psikolojik Danışma ve Rehberlik* (ss. 95-123) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kuzgun, Y.(1990). Rehberlik ve Psikolojik Danışmada Unvan Sorunu. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(1), 32-38.
- Kuzgun, Y. (1993). Türk Eğitim Sisteminde Rehberlik ve Psikolojik Danışma, *Eğitim Dergisi*, 6, 3–8.
- M.E.B. (1975). *Tebliğler Dergisi*, sayı: 1805.
- M.E.B.(1981). *Onuncu Milli Eğitim Şurası Raporu*. Ankara M.E.B. Yayınları
- M.E.B.(1982). *On Birinci Milli Eğitim Şurası Raporu*. Ankara M.E.B. Yayınları.
- M.E.B. (1991). *Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı-Özel Eğitimle İlgili Mevzuat (Kanunlar, Yönetmelikler, Genelgeler)*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- M.E.B. 2002 Yılı Başında Milli Eğitim. (<http://apk.meb.gov.tr>)
- MEB (2006) Milli Eğitim Şuraları, Ankara.
- MEB (2007). On Yedinci Milli Eğitim Şurası, Ankara.
- Nazlı, S. (2003). *Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programları*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Nazlı, S. (2003). *Öğretmenlerin Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programlarını Değerlendirmeler*. VII. Ulusal PDR Kongresi Bildiri Özetleri, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Nazlı, S. (2007). Okul Yöneticilerinin Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerini Algılamaları, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 26.
- ÖSYM (2007). *ÖSS Tercih Kılavuzu*.
- Özdemir, İ. (1991). “Bazı Değişkenlerin Liselerdeki Öğrenci, Öğretmen, Danışman ve Yöneticilerin PDR Hizmetlerinden Beklentilerine Etkisi.” Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özgüven, İ.E. (1986). *Eğitimde Psikolojik Hizmetlerin Sunulmasında Yararlanılacak Uzman Elemanların Yetiştirilmesi ve Sorunlar: Eğitimde Psikolojik Hizmetler ve Sorunlar*. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.

- Özgüven, İ.E. (1990). Ülkemizde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Faaliyetlerinin Dünü ve Bugünü, *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(1), 4–15.
- Özoğlu, S.Ç. (1986). *Eğitim sistemimizde Psikolojik Hizmetlere Genel Bir Bakış: Eğitimde Psikolojik Hizmetler ve Sorunlar*. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Özyürek, R. (2007). Psikolojik Danışman Eğitiminin ve Okullardaki PDR Hizmetlerinin Niteliğini Yükseltmeye Yönelik Öneriler. Özyürek, R., Korkut, F., Korkut, D. O. (Ed.) *Gelişen Psikolojik Danışma ve Rehberlik* (s. 123-139), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Pişkin, M. (1989). “Orta Dereceli Okullarda Görevli Yönetici, Öğretmen ve Danışmanların İdeal ve Gerçek Danışmanlık Görev Algıları.” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Pişkin, M. (2006). Türkiye’de Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Dünü, Bugünü ve Yarını. Hesapçıoğlu, M. ve Durmuş, A. (ed.) *Türkiye’de Eğitim Bilimleri: Bir Bilonço Denemesi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tan, H. (1990). Okullarımızda Psikolojik Hizmetlerin Neresindeyiz. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(1), 27–31.
- Tan, H. (1992). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. MEB Yayınları, Öğretmen Kitapları Dizisi: 163, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TİK) (2007). Türkiye İstatistik Yıllığı 2006. Ankara
- UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) (2008). Türkiye 2008 İnsani Gelişme Raporu. Ankara: Desen Ofset A.Ş.
- Yeşilyaprak, B. (2006, 30 Temmuz). Yolculuk Sürüyor. *Radikal Gazetesi*. 2.
- Yeşilyaprak, B. (2007). Türkiye’de PDR Alanının Gelişiminde Türk PDR Derneğinin Yeri ve Önemi, **Gelişen Psikolojik Danışma ve Rehberlik** (Eds. Özyürek, R., Korkut, F., Korkut, D. O. (Ed.), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yeşilyaprak, B. (2008). “The Future of psychological counseling and guidance in Turkey: Recent advances and future prospects”. *Paper presented at the International Congress of Counseling, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi*.

